

**UŞAQLARDA AUTİZM ƏLAMƏTLƏRİNİN YOXLANILMASI ÜÇÜN MODİFİKASIYA OLUNMUŞ
QİYMƏTLƏNDİRMƏ TESTİ | YENİLƏNMİŞ, *Follow Up* FORMASI İLƏ**

(M-CHAT-R/F) TM

Diana L. Robins, Ph.D.

Deborah Fein, Ph.D.

Marianne Barton, Ph.D.

Təşəkkürlər: İspaniyada fəaliyyət göstərən M-CHAT İşçi Qrupuna bu sənəddə istifadə olunan ardıcillıq qrafikini hazırladıqları üçün təşəkkür edirik!

Daha ətraflı məlumat üçün sıradakı mənbəyə daxil ola bilərsiniz: www.mchatscreen.com
və ya qeyd olunan email vasitəsi ilə Diana Robins ilə əlaqə saxlayın: mchatscreen2009@gmail.com

Qeyd: Bu versiyada kiçik düzəlişlər edilmişdir. Avqust 10, 2018.

İstifadə Təlimatı

M-CHAT uşaq baxımı səfərləri zamanı mütəxəssislər tərəfindən uşaqda Autizm Riskinin qiymətləndirilməsi üçün istifadə oluna bilər. M-CHAT-R-in başlıca məqsədi həssaslığı maksimallaşdırmaqla Autizm əlamətlərinin mümkün qədər aşkarlanmasıdır. Buna görə də, yalnız pozitiv qiymətləndirmə riski var. Yəni, bu o demək deyil ki, test nəticələrində risk göstəriciləri olan uşaqların hər birinə ASD diaqnozu qoyulacaq. Bu halın qarşısını almaq üçün biz *Follow-Up* sualları tərtib etmişik. (M-CHAT-R/F). İstifadəçilər xəbərdar olmalıdır ki, hətta, *Follow-Up* ilə belə, M-CHAT-R skrining nəticələri pozitiv olan əksər uşaqlara ASD diaqnozu qoyulmur, lakin, ola bilər ki, belə uşaqlarda başqa inkişaf gerilikləri və ya gecikmələri riski var. Belə ki, skrining nəticələri pozitiv olan hər bir uşaq üçün qiymətləndirmə təmin edilir. M-CHAT-R testi 2 dəqiqədən daha az zamanda həyata keçirilə bilər. Hesablama ilə bağlı təlimatları <http://www.mchatscreen.com> saytıdan əldə etmək mümkündür. Bu mənbədən digər əlaqədar materialların da yüklənməsi mümkündür.

QIYMƏTLƏNDİRMƏ ALQORİTMİ

2, 5 və 12-ci suallar istisna olmaqla, “XEYR” cavabı ASD riskini əks etdirir. 2, 5 və 12-ci suallar üçün isə “BƏLİ” cavabı ASD riskini əks etdirir. Növbəti alqoritm M-CHAT-R –in psixometrik xüsusiyyətlərini maksimum dərəcədə artırır.

AŞAĞI RİSK: Ümumi bal -0-2; əgər uşaq 24 aydan aşağı yaşdadırsa, ikinci doğum günündən sonra yenidən skrining edin.

ORTA RİSK: Ümumi bal -3-7; Risk əks etdirən cavablar haqqında əlavə məlumat toplamaq üçün *Follow-Up-1* tətbiq edin. (M-CHAT-R/F-in ikinci mərhələsi). Əgər M-CHAT-R/F balı 2 olaraq qalırsa və ya daha yuxarı olursa, deməli uşağın skrining nəticəsi pozitivdir. Tələb olunan addımlar: Uşağı erkən müdaxilə üçün diaqnostik yoxlama və uyğunluq qiymətləndirməsinə yönləndirin. Əgər *Follow-Up* balı 0-1 arasındırsa, skriningin nəticəsi neqativdir. Müşahidələr ASD riski əks etdirməyə qədər hər hansı bir addıma ehtiyac yoxdur. Uşaq növbəti uşaq baxımı səfərləri zamanı skrining edilməlidir.

YÜKSƏK RİSK: Ümumi bal- 8-20; Bu halda *Follow-Up-1* təxirə salmaq və dərhal uşağı erkən müdaxilə üçün diaqnostik yoxlama və uyğunluq qiymətləndirməsinə yönləndirmək lazımdır.

M-CHAT-R™

Xahiş edirik, aşağıdakı sualları uşağınızla bağlı cavablandırın. Uşağınızın adətən necə davrandığını nəzərinizdə saxlayın. Əgər hansısa davranışın mütəmadi deyil bir neçə dəfə baş verdiyini müşahidə etmisinizsə, XEYR cavabını seçin. Hər bir suala cavab olaraq BƏLİ və ya XEYR cavabını dairəyə alın. Təşəkkürlər!

1.	Otaqda hər hansı bir əşyaya baxırsınızsa, uşağınız da həmin əşyaya baxırmı?
(Məsələn , əlinizlə oyuncaq və ya heyvanı göstərirsinizsə, uşaq da onlara baxırmı?)	Bəli	Xeyr
2.	Sizə heç elə gəlib ki, uşağınız eşitmir?	Bəli	Xeyr
3.	Uşağınız təqlid oyunları oynamağa cəhd edirmi?
(Məsələn , özünü boş stəkandan su içirmiş kimi göstərməyə, telefonla danışmağa və ya kukla heyvanı yedizdirməyə çalışırmı?)	Bəli	Xeyr
4.	Uşağınız əşyalara dırmanmağı xoşlayırmı?
(Məsələn , mebel, oyun avadanlıqları və ya pilləkən)	Bəli	Xeyr
5.	Uşağınız gözlərinin ətrafında barmaqları ilə qeyri-adi hərəkətlər edirmi?
(Məsələn , barmaqlarını gözlərinə yaxın tutaraq oynadırmı?)	Bəli	Xeyr
6.	Uşağınız nəyisə istədiyini və ya hansısa köməyə ehtiyacı olduğunu şəhadət barmağı ilə göstərirmi?
(Məsələn , əli çatmadağı qəlyanaltı və ya oyuncağı barmağı ilə göstərmək)	Bəli	Xeyr
7.	Uşağınız barmağı ilə sizə maraqlı nəyisə göstərməyə çalışırmı?
(Məsələn , səmadakı təyyarəni və ya yoldakı yük maşınını göstərmək)	Bəli	Xeyr
8.	Uşağınız digər uşaqlara maraqlı göstərirmi?
(Məsələn , digər uşaqlara baxmaq, gülümsəmək və ya onlara yaxınlaşmaq)	Bəli	Xeyr
9.	Uşağınız hansısa əşyaları sizə gətirməklə və ya əlində qaldıraraq tutmaqla sizə göstərməyə cəhd edirmi? – kömək istəmək üçün deyil, sadəcə, paylaşmaq üçün
(Məsələn , sizə kukla, gül və ya oyuncaq maşın göstərir?)	Bəli	Xeyr
10.	Onu çağıranda uşağınız cavab verirmi?
(Məsələn , başını yuxarı qaldırır, dillənir və ya adını eşidəndə gördüyü işi və ya oyunu yarıda qoyurmu?)	Bəli	Xeyr
11.	Uşağınıza gülümsəyəndə, o da sizə gülümsəməklə reaksiya verirmi?	Bəli	Xeyr
12.	Uşağınız gündəlik səslərdən narahat olurmu?
(Məsələn , tozsoran və ya yüksək musiqi səsi)	Bəli	Xeyr
13.	Uşağınız gəzirmi?	Bəli	Xeyr
14.	Paltarlarını geyindirəndə, onunla danışanda və ya oynayanda uşağınız sizin gözlərinizə baxırmı?	Bəli	Xeyr
15.	Uşağınız sizin etdiklərinizi təkrarlayırmı?
(Məsələn , əl yelləməklə sağollaşmaq, əl çalmaq, müxtəlif gülməli səslər çıxarmaq)	Bəli	Xeyr

16.	Başınızı çevirib harasa baxanda, uşağınız sizin nəyə baxdığınızı bilmək üçün ətrafa baxırmı?	Bəli	Xeyr
17.	Uşağınız sizin ona baxmağınız üçün diqqətinizi özünə çəkməyə çalışırmı? (Məsələn , sizdən xoş söz eşitmək üçün sizə baxırmı və ya sizə “bax”, “mənə bax” deyirmi?)	Bəli	Xeyr
18.	Uşağınız ondan nəsə etməyini istəyəndə sizi başa düşürmü? (Məsələn , əlinizlə göstərmədən ona “kitabı stulun üzərinə qoy” və ya “örtüyü mənə gətir” deyəndə başa düşürmü?)	Bəli	Xeyr
19.	Əgər yeni nəsə bir şey baş verirsə, uşağınız reaksiyanızın necə olduğunu bilmək üçün sizə baxırmı? (Məsələn , qeyri-adi və ya gülməli səs eşidən zaman, yeni oyuncaq görən zaman üzünü baxırmı?)	Bəli	Xeyr
20.	Uşağınız hərəkətli fəaliyyətləri xoşlayırmı? (Məsələn , yelləncəkdə yellənmək və ya dizlərinizin üzərində yırğalanmaq)	Bəli	Xeyr

M-CHAT-R Follow-Up (M-CHAT-R/F) TM

İstifadə Təlimatı

M-CHAT-R ilə birgə istifadə üçün dizayn edilən M-CHAT-R/F 16-30 aylıq dövrlərdə olan uşaqlarda Autizm riskinin olub-olmamasını skrining etmək üçün etibarlıdır. İstifadəçilər xəbərdar olmalıdır ki, hətta, *Follow-Up* ilə belə, M-CHAT-R skriningindən keçə bilməyən əksər uşaqlara ASD diaqnozu qoyulmur, habelə, ola bilər ki, belə uşaqlarda başqa inkişaf gerilikləri və ya gecikmələri riski var. Valideyn M-CHAT-R-i tamamladıqdan sonra təlimatlara uyğun olaraq balları hesablayın. Əgər skrining nəticələri pozitivdirsə, M-CHAT-R-də kəsir cavabı olan suallar əsasında *Follow-Up* cavablarını seçin. Yalnız əvvəlcədən kəsir cavabı olan suallar üzərində tamamlanmış intervü aparılmalıdır. Intervünün hər bir səhifəsi M-CHAT-R-in bir sualını əhatə edir. KEÇİD və ya KƏSİR cavabı tamamlanana qədər cədvəl formatını tətbiq edin. Nəzərinizə çatdıraq ki, valideynlər intervü zamanı sallar “Ola bilsin” cavabını verə bilərlər. Belə olarsa, “Hə” və ya “yox” cavabının hansının daha müvafiq olmasını soruşun və buna uyğun olaraq da intervünü davam etdirin. “Digər” cavabının yer aldığı suallarda intervü edən şəxs verilən cavabın keçərli olub-olmadığını təyin etməlidir. M-CHAT-R/F qiymətləndirmə cədvəlindəki bütün sualların ballarını hesablayın. (M-CHAT-R-də olan eyni sualları əks etdirir, lakin, HƏ / YOX variantları KEÇİD / KƏSİR variantları ilə əvəz olunmuşdur.) Əgər *Follow-Up*-da olan suallardan ikisinə KƏSİR cavabı verilsə, skriningin nəticələri pozitiv hesab olunur. Əgər CHAT-R/F-in nəticələri pozitivdirsə, ən qısa zaman ərzində uşağın erkən müdaxilə üçün diaqnostika testinə yönləndirilməsi tövsiyə olunur. Nəzərə alın ki, əgər tibbi xidmət təminatçısı və ya valideyn uşaqda ASD əlamətlərinin olması ilə bağlı narahatdırsa, M-CHAT-R və ya M-CHAT-R/F-in nəticələrindən asılı olmayaraq uşaq qiymətləndirməyə yönləndirilməlidir.

M-CHAT-R Follow-Up™ Skriningq Testi

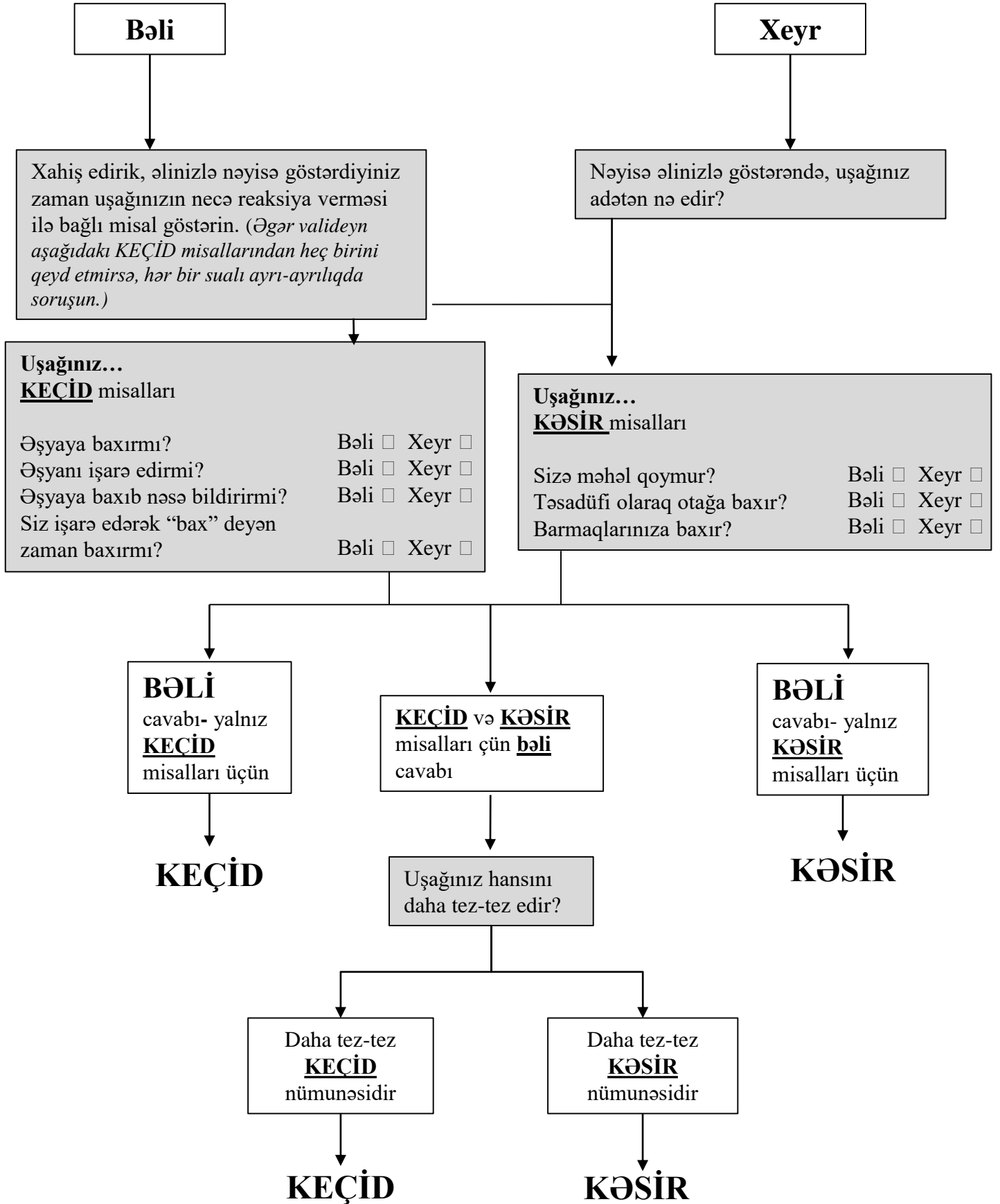
Qeyd: BƏLİ/XEYR variantları KEÇİD/KƏSİR ilə əvəzlənmişdir.

1. Otaqda hər hansı bir əşyaya baxırsınızsa, uşağınız da həmin əşyaya baxırmı? Keçid Kəsir
(**Məsələn**, əlinizlə oyuncaq və ya heyvanı göstərirsinizsə, uşaq da onlara baxırmı?)
2. Sizə heç elə gəlib ki, uşağınız eşitmir? Keçid Kəsir
3. Uşağınız təqlid oyunları oynamağa cəhd edirmi? Keçid Kəsir
(**Məsələn**, özünü boş stəkandan su içirmiş kimi göstərməyə, telefonla danışmağa və ya kukla heyvanı yedizdirməyə çalışırmı?)
4. Uşağınız əşyalara dırmanmağı xoşlayırmı? Keçid Kəsir
(**Məsələn**, mebel, oyun avadanlıqları və ya pilləkən)
5. Uşağınız gözlərinin ətrafında barmaqları ilə qeyri-adi hərəkətlər edirmi? Keçid Kəsir
(**Məsələn**, barmaqlarını gözlərinə yaxın tutaraq oynadırmı?)
6. Uşağınız nəyisə istədiyini və ya hansısa köməyə ehtiyacı olduğunu şəhadət barmağı ilə göstərirmi? Keçid Kəsir
(**Məsələn**, əli çatmadağı qəlyanaltı və ya oyuncağı barmağı ilə göstərmək)
7. Uşağınız barmağı ilə sizə maraqlı nəyisə göstərməyə çalışırmı? Keçid Kəsir
(**Məsələn**, səmadakı təyyarəni və ya yoldakı yük maşınını göstərmək)
8. Uşağınız digər uşaqlara maraqlı göstərirmi? Keçid Kəsir
(**Məsələn**, digər uşaqlara baxmaq, gülümsəmək və ya onlara yaxınlaşmaq)
9. Uşağınız hansısa əşyaları sizə gətirməklə və ya əlində qaldırıb tutmaqla sizə göstərməyə cəhd edirmi? – kömək istəmək üçün deyil, sadəcə, paylaşmaq üçün Keçid Kəsir
(**Məsələn**, sizə kukla, gül və ya oyuncaq maşın göstərirmi?)
10. Onu çağıranda uşağınız cavab verirmi? Keçid Kəsir
(**Məsələn**, başını yuxarı qaldırırmı, dillənirmi və ya adını eşidəndə gördüyü işi və ya oyunu yarıda qoyurmu?)

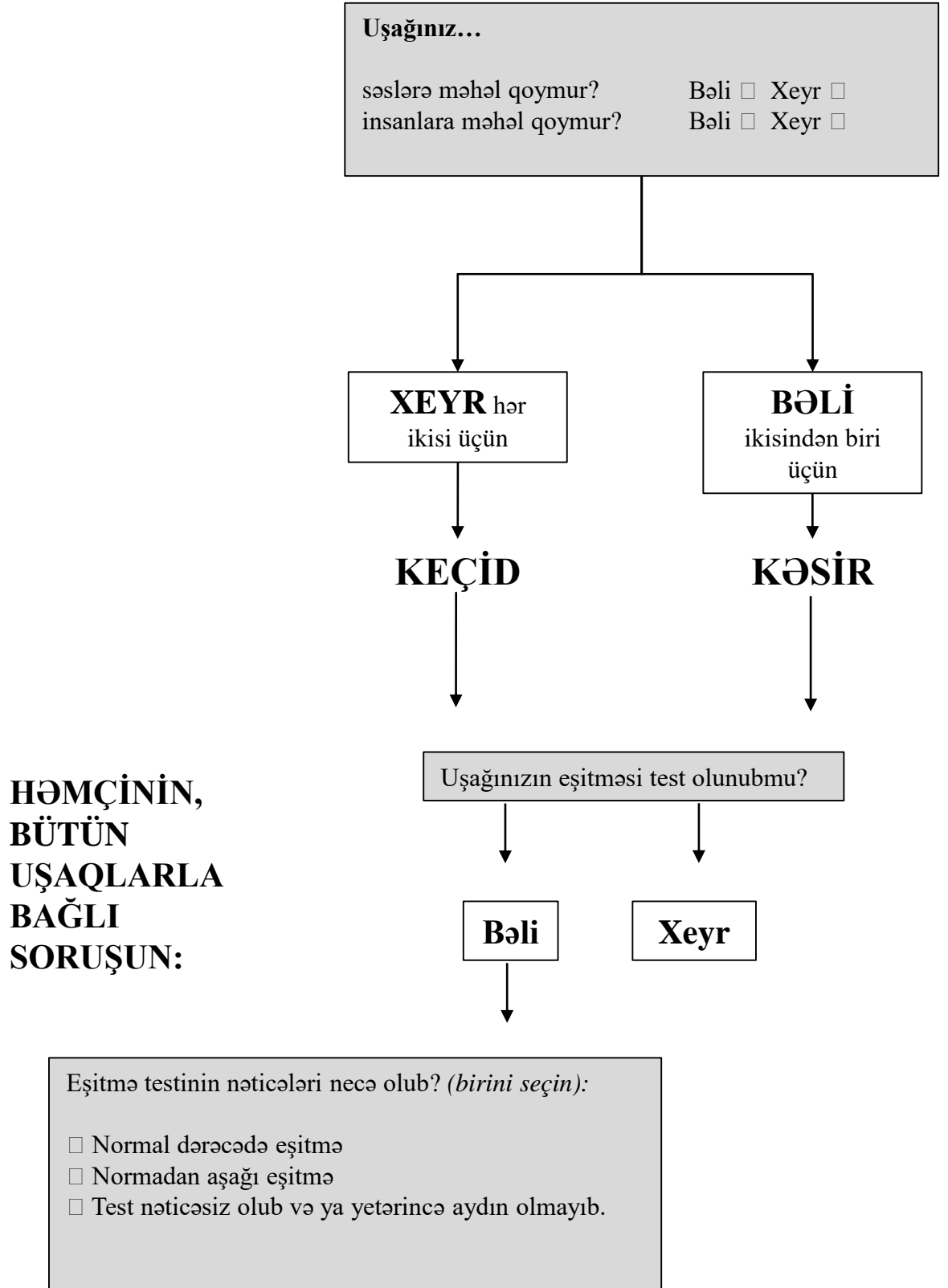
11. Uşağınıza gülümsəyəndə, o da sizə gülümsəməklə reaksiya verirmi? Keçid Kəsir
12. Uşağınız gündəlik səslərdən narahat olurmu?
(**Məsələn**, tozsoran və ya yüksək musiqi səsi) Keçid Kəsir
13. Uşağınız gəzirmi? Keçid Kəsir
14. Paltarlarını geyindirəndə, onunla danışanda və ya oynayanda uşağınız sizin gözlərinizə baxırmı? Keçid Kəsir
15. Uşağınız sizin etdiklərinizi təkrarlayırmı?
(**Məsələn**, əl yelləməklə sağollaşmaq, əl çalmaq, müxtəlif gülməli səslər çıxarmaq) Keçid Kəsir
16. Başınızı çevirib harasa baxanda, uşağınız sizin nəyə baxdığınızı bilmək üçün ətrafa baxırmı? Keçid Kəsir
17. Uşağınız sizin ona baxmağınız üçün diqqətinizi özünə çəkməyə çalışırmı?
(**Məsələn**, sizdən xoş söz eşitmək üçün sizə baxırmı və ya sizə “bax”, “mənə bax” deyirmi?) Keçid Kəsir
18. Uşağınız ondan nəsə etməyini istəyəndə sizi başa düşürmü?
(**Məsələn**, əlinizlə göstərmədən ona “kitabı stulun üzərinə qoy” və ya “örtüyü mənə gətir” deyəndə başa düşürmü?) Keçid Kəsir
19. Əgər yeni nəsə bir şey baş verirsə, uşağınız reaksiyanızın necə olduğunu bilmək üçün sizə baxırmı?
(**Məsələn**, qeyri-adi və ya gülməli səs eşidən zaman, yeni oyuncaq görən zaman üzünüzə baxırmı?) Keçid Kəsir
20. Uşağınız hərəkətli fəaliyyətləri xoşlayırmı?
(**Məsələn**, yelləncəkdə yellənmək və ya dizlərinizin üzərində yırgalanmaq) Keçid Kəsir

Ümumi bal_____

1. Əgər otaqda hansısa əşyanı və ya istiqaməti əlinizlə göstərsinizsə _____ ona baxırmı?

2. Qeyd etmisiniz ki, narahatsızsınız ki, uşağınız eşitmirdir. Bu narahatlığa nə səbəb oldu?

3. _____ təqlid oyunları oynamağa cəhd edibmi?

Bəli

Xeyr

Xahiş edirik, uşağın təqlid oyunu ilə bağlı misallar gətirin. (Əgər valideyn aşağıda qeyd olunan KEÇİD misallarını qeyd etmərsə, hər birini ayrı-ayrılıqda soruşun.)

Uşağınız adətən...

Oyuncaq stəkanda su içməyə çalışırımı?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Oyuncaq boşqab və ya qaşıqla yemək yeməyə çalışırımı?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Telefonla danışmaq imitasiyası edirmi?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Real qida növləri ilə kuklanı yedizdirməyə çalışırımı?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Sanki, yolda imiş kimi maşını itələməyə çalışırımı?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Robot, təyyarə, balerina və ya hər hansı bir sevdiyi xarakter roluna girirmi?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Oyuncaq qazanı sanki, soba kimi təsvir etdiyi əşyanın üzərinə qoyurmu?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Xəyali qıdanı qarışdırırımı?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Sanki, sürücü imiş kimi hansısa xarakter fiqurunu maşına və ya yük maşınının içinə qoyurmu?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Xalça tozsoranlamaq, döşəməni süpürmək, və ya ot biçmək kimi təqlidlər edirmi?	Bəli ☐ Xeyr ☐
Və ya digər. (xahiş edirik təsvir edin..)	

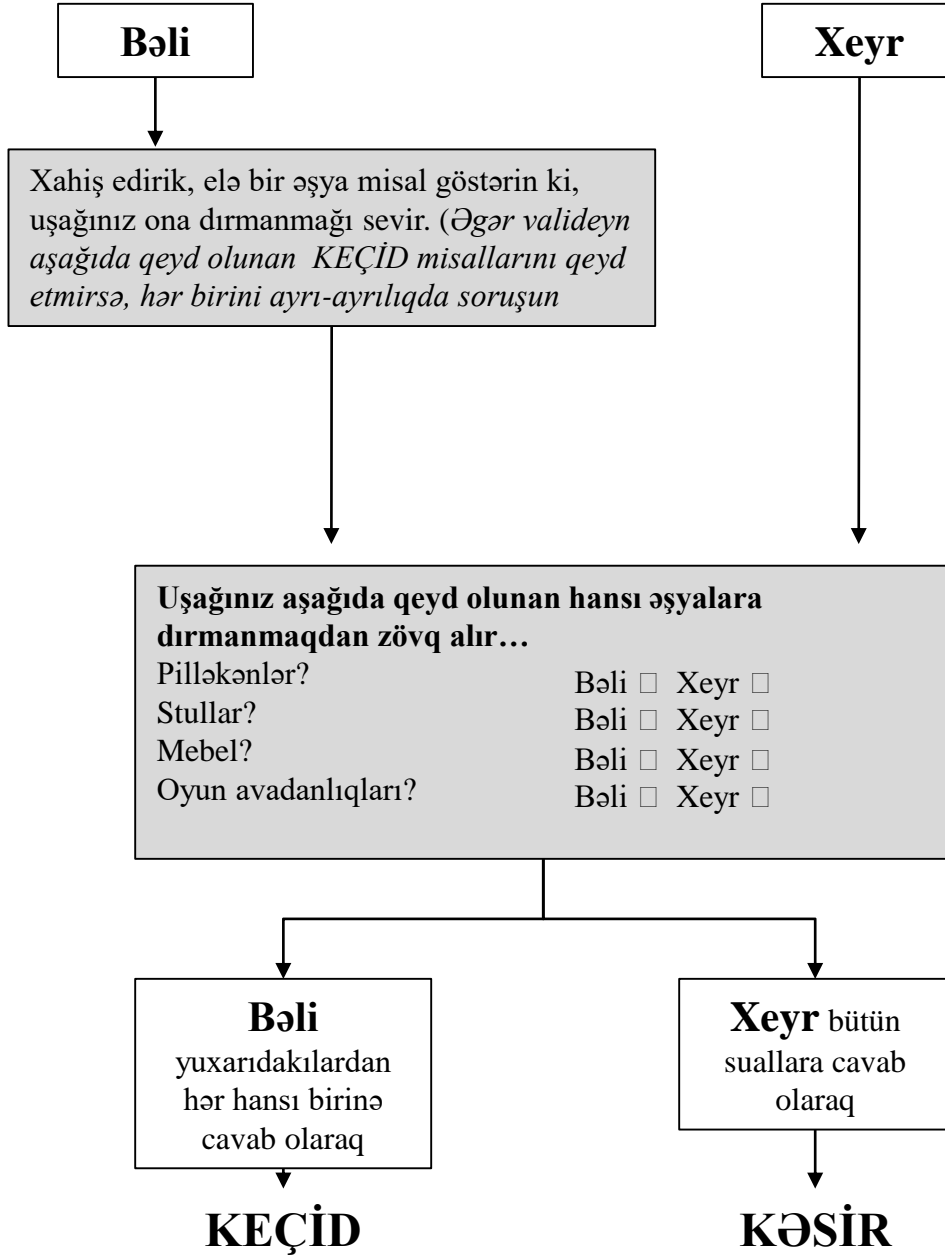
BƏLİ hər
hansı bir sual
üçün

KEÇİD

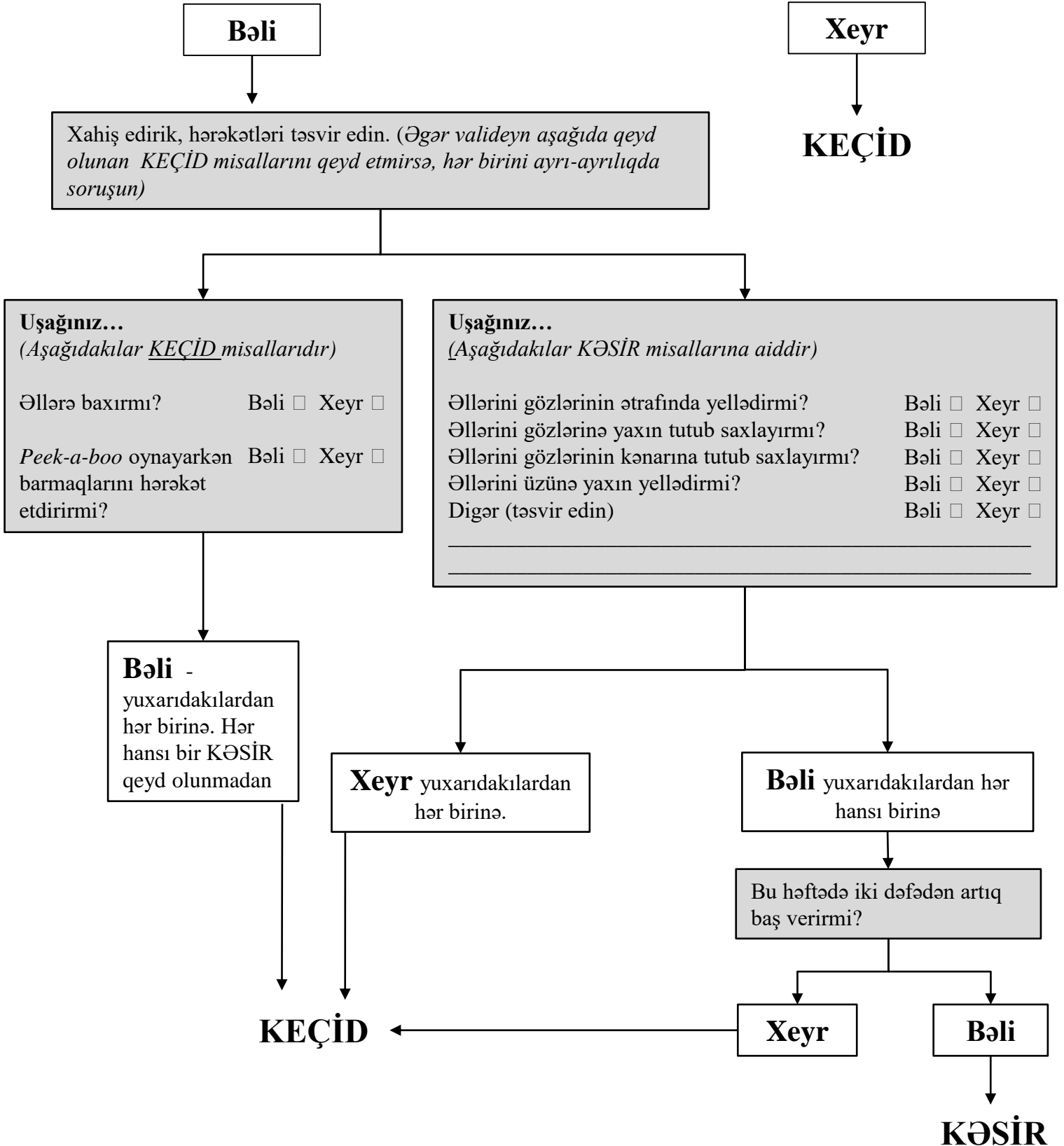
XEYR hər biri
üçün

KƏSİR

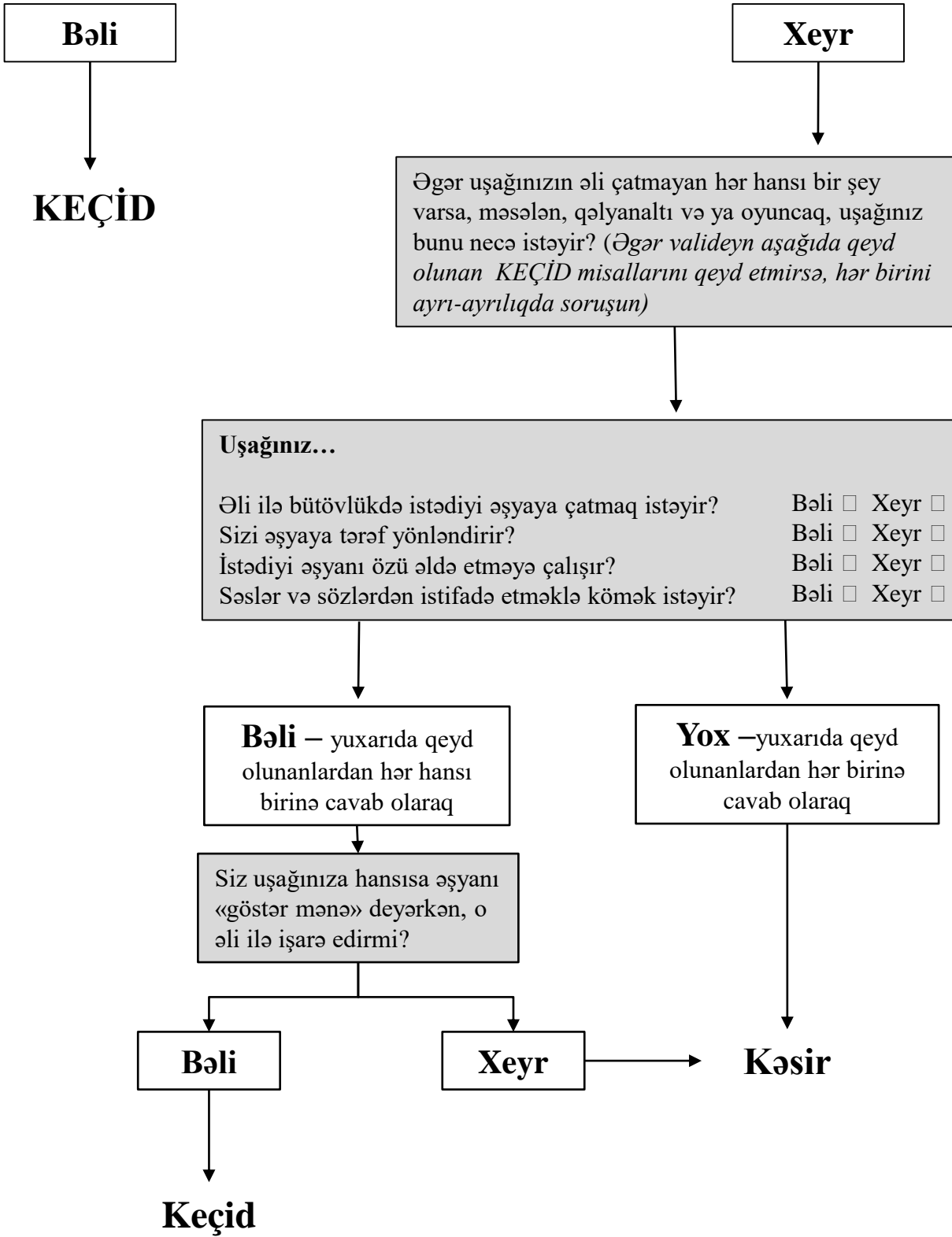
4. _____ əşyalara dırmanmağı xoşlayırmı?

5. _____ gözlərinin ətrafında barmaqları ilə qeyri-adi hərəkətlər edirmi?

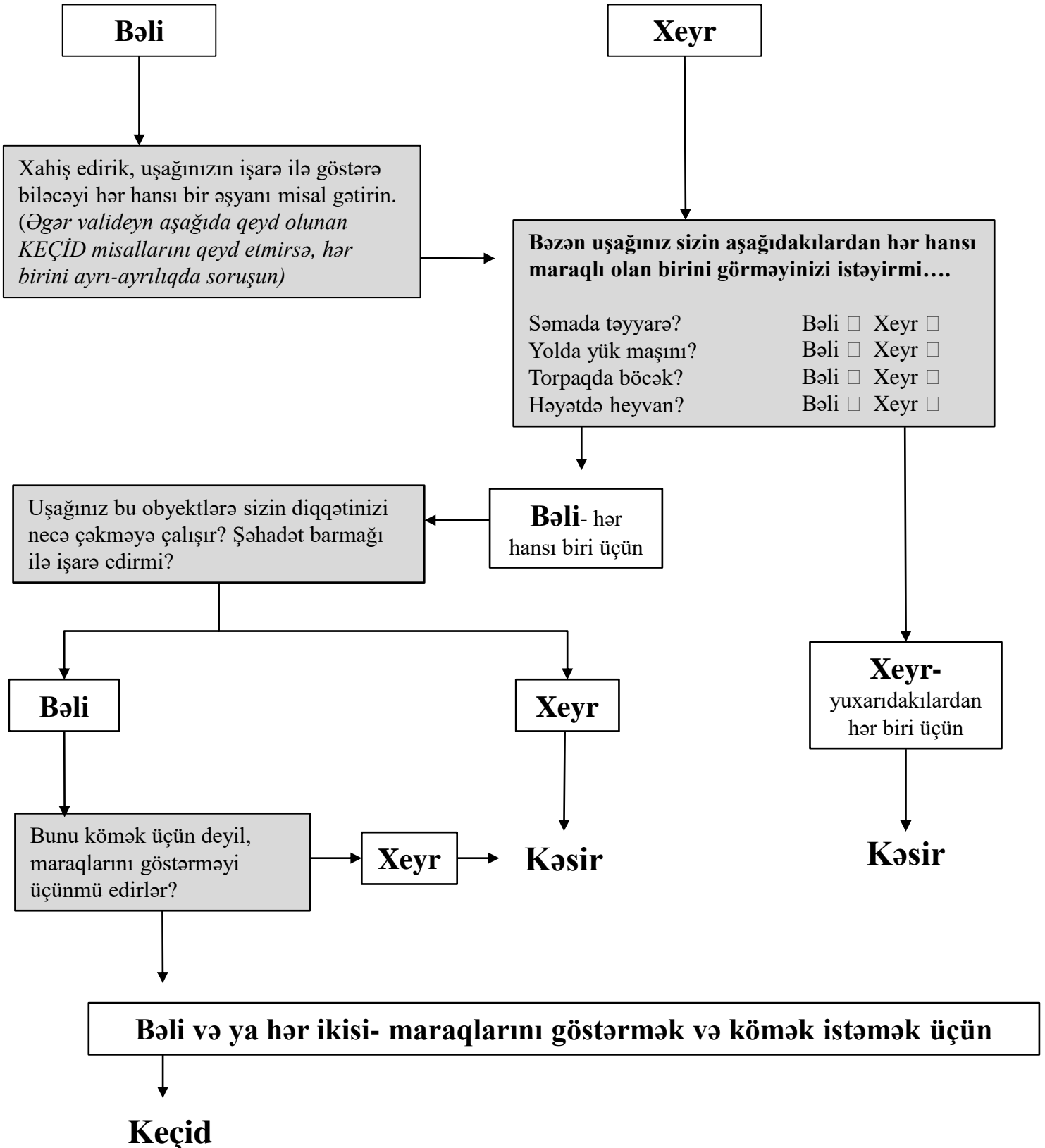

6. _____ nəyisə istədiyini və ya hansısa köməyə ehtiyacı olduğunu şəhadət barmağı ilə göstərirmi?

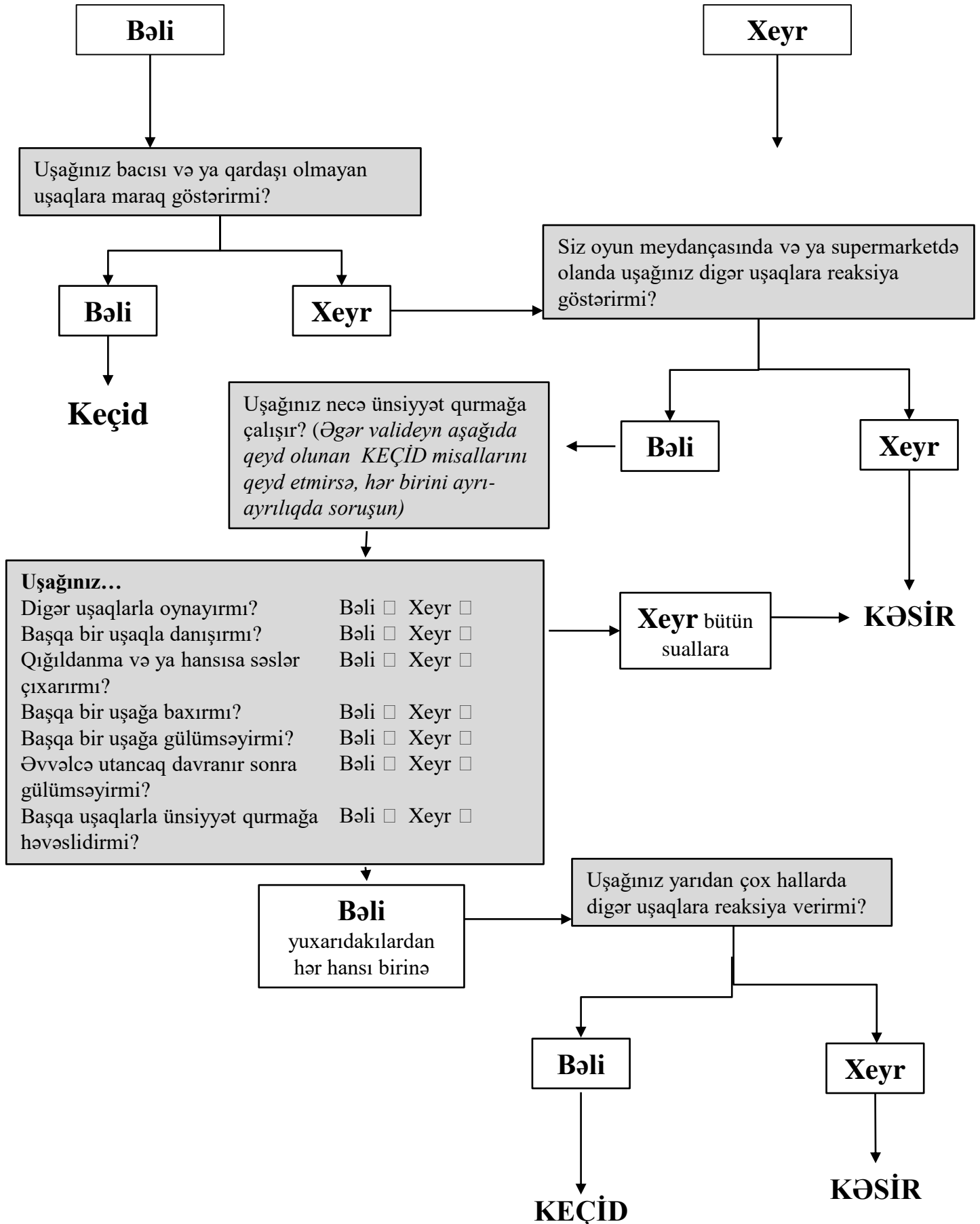

7. Əgər intervü edən 6 nömrəli sualı artıq veribsə , buradan başlayın: Biz bir qədər əvvəl uşağın nəyisə istəməsini işarə ilə göstərməkdən danışdıq.

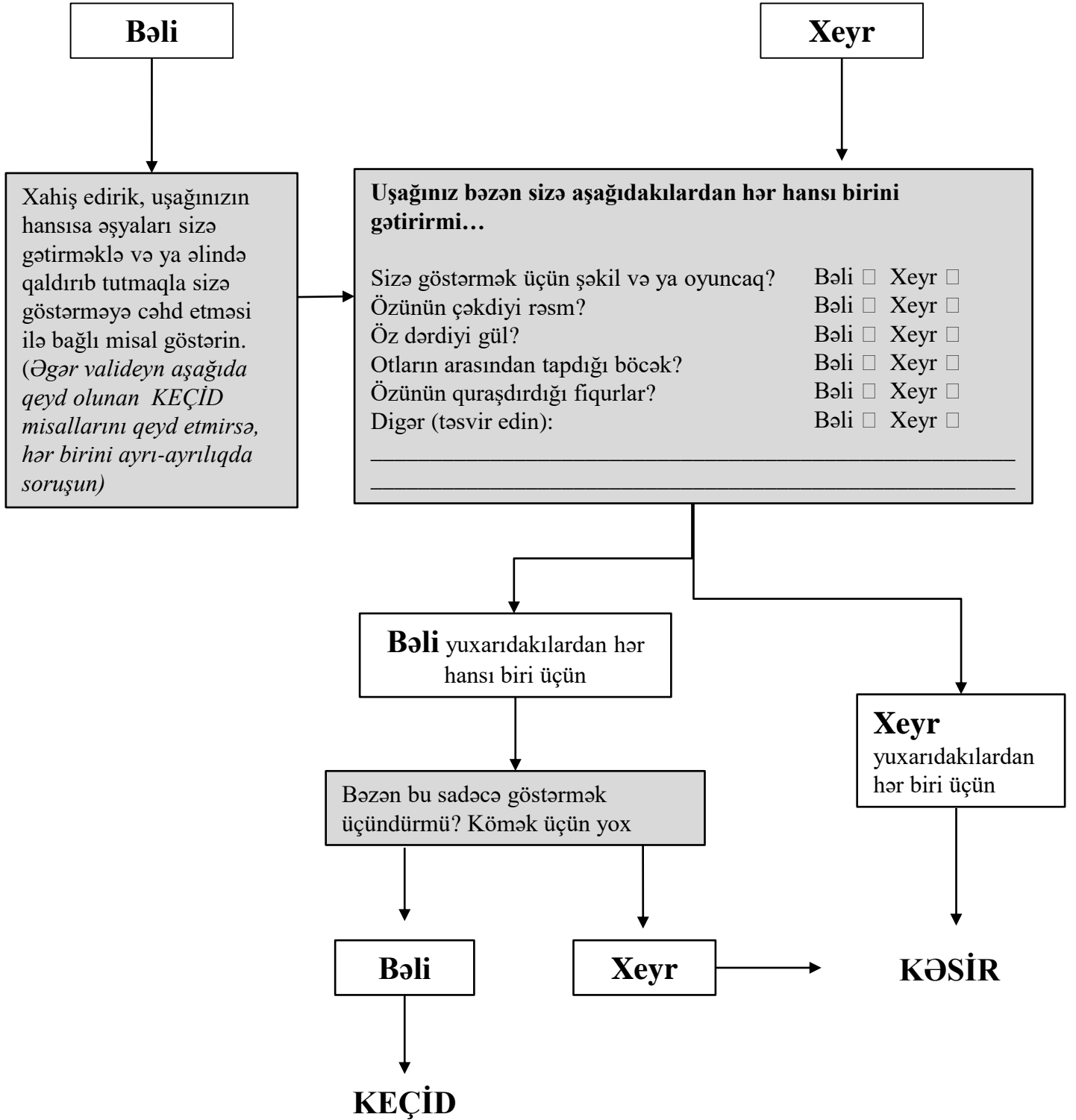
Hər biri ilə bağlı: → _____ uşağınız sizə maraqlı nəşə göstərmək üçün barmağı ilə işarə edirmi?

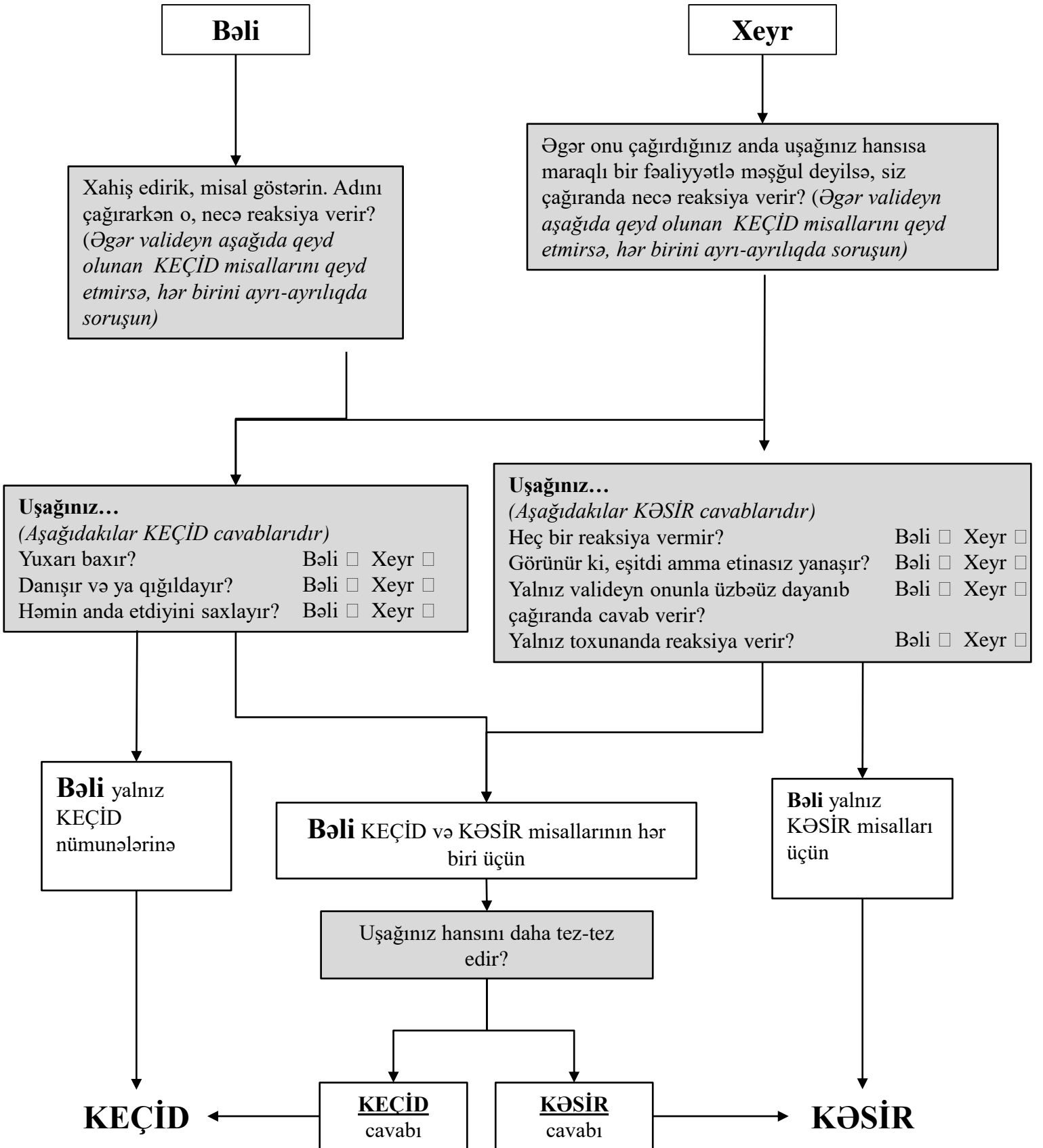
8. _____ digər uşaqlara maraq göstərirmi?

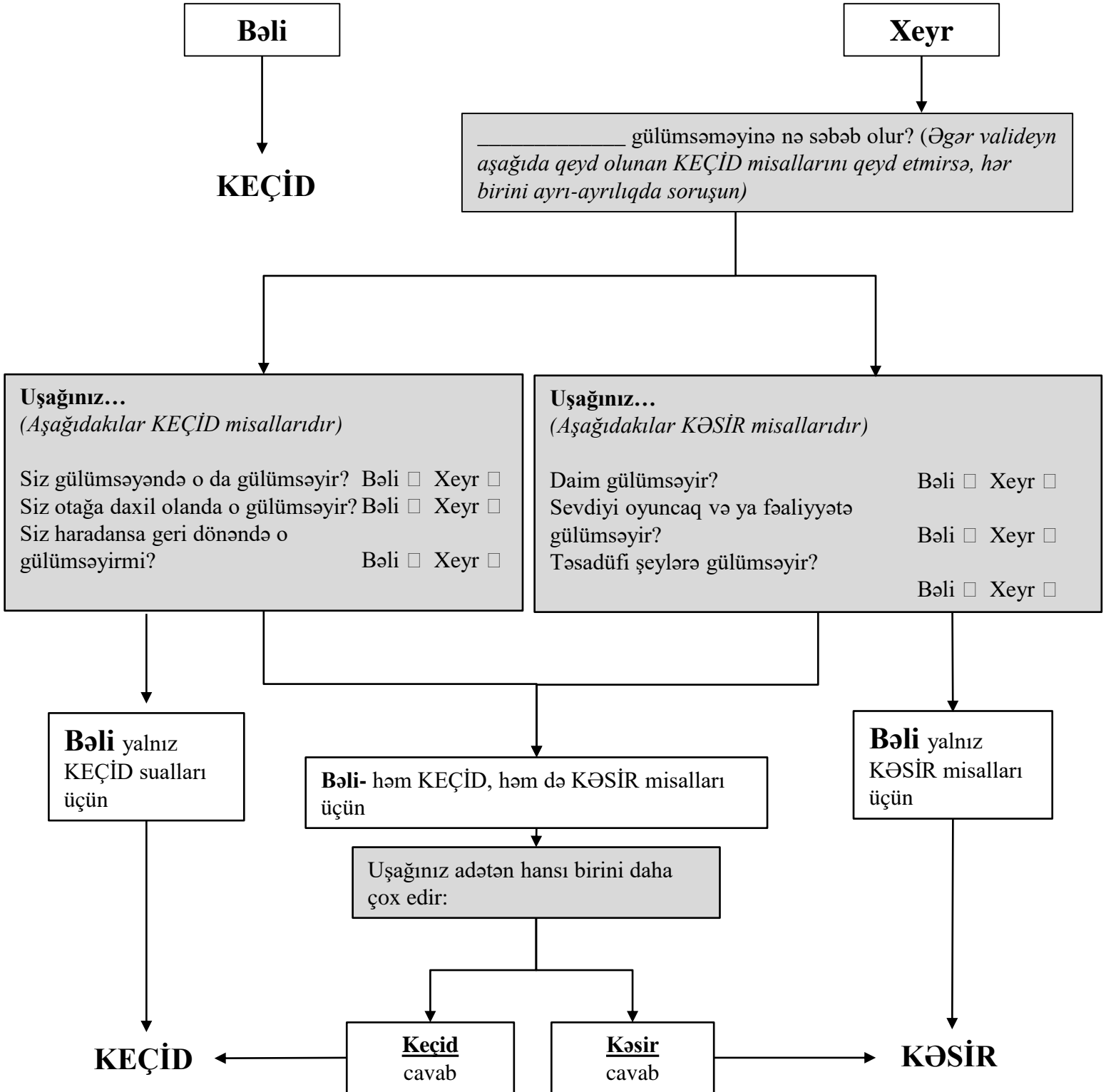
9. _____ hansısa əşyaları sizə gətirməklə və ya əlində qaldıraraq tutmaqla sizə göstərməyə cəhd edirmi? – kömək istəmək üçün deyil, sadəcə, paylaşmaq üçün

10. _____ Onu çağıranda uşağınız cavab verirmi?

11. _____ gülümsəyəndə, o da sizə gülümsəməklə reaksiya verirmi?

12. _____ Uşağınız gündəlik səslərdən narahat olurmu?

Bəli

Xeyr

Uşağınızın bu səslərdən hansına qarşı neqativ reaksiyası var?...

Paltaryuyan maşın?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Ağlayan uşaq səsi?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Tozsoran?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Saç feni?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Avtomobil səsləri?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Qışqıran uşaqlar?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Yüksək musiqi?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Telefon / qapı zənginin səsi?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Restoran və ya supermarket kimi səsküylü yerlər?	Bəli ☐	Xeyr ☐
Digər (təsvir edin):	Bəli ☐	Xeyr ☐
- _____
- _____

Bəli biri və ya heç biri üçün

Keçid

Bəli iki və ya daha artıq sual üçün

Uşağınız bu səslərə necə reaksiya verir? (Əgər valideyn aşağıda qeyd olunan **KEÇİD** misallarını qeyd etmərsə, hər birini ayrı-ayrılıqda soruşun)

Uşağınız...
(Aşağıdakılar **KEÇİD** misallarıdır) Bəli Xeyr |

Sakitcə qulaqlarını tutur? Bəli Xeyr |

Sizə həmin səsi xoşlamadığını deyir? Bəli Xeyr |

Uşağınız...
(Aşağıdakılar **KƏSİR** misallarıdır)

Qışqırır? Bəli Xeyr |

Ağlayır? Bəli Xeyr |

Üzgün olanda qulaqlarını tutur? Bəli Xeyr |

Bəli yalnız **KEÇİD** sualları üçün

Bəli- həm **KEÇİD**, həm də **KƏSİR** misalları üçün

Bəli yalnız **KƏSİR** misalları üçün

Uşağınız adətən hansı birini daha çox edir:

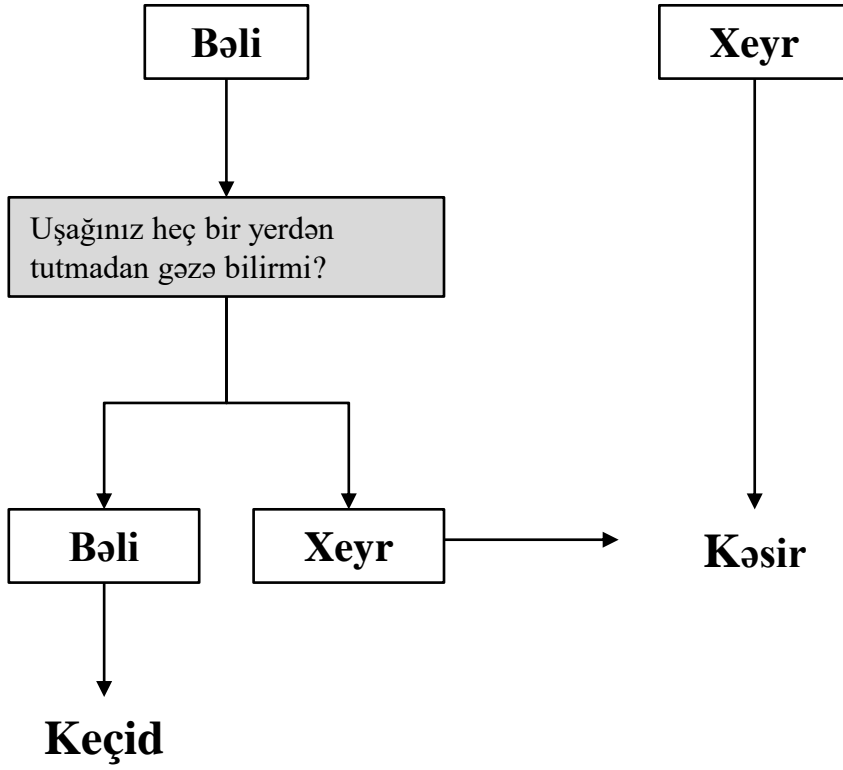
Keçid cavab

Kəsir cavab

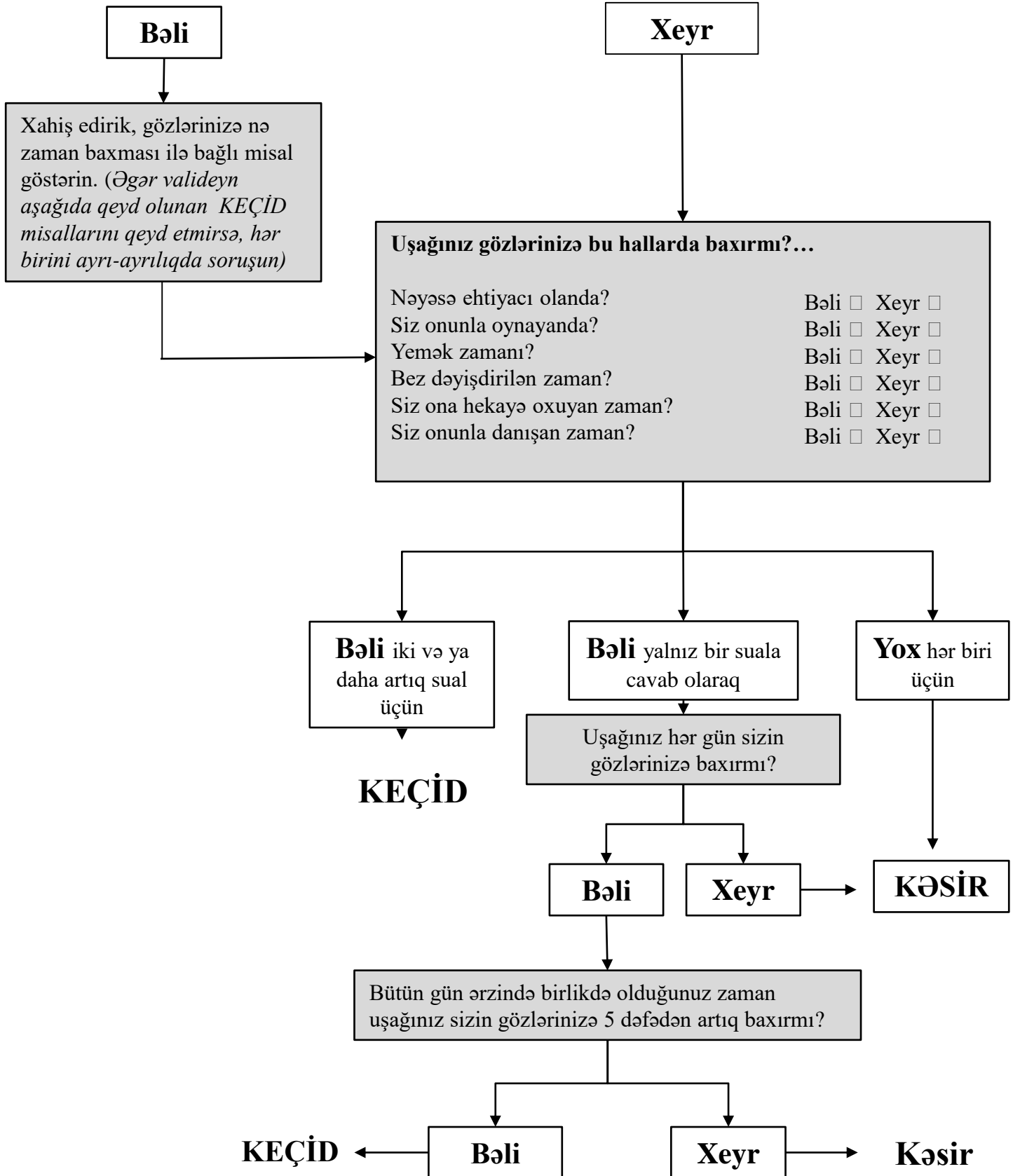
KEÇİD

KƏSİR

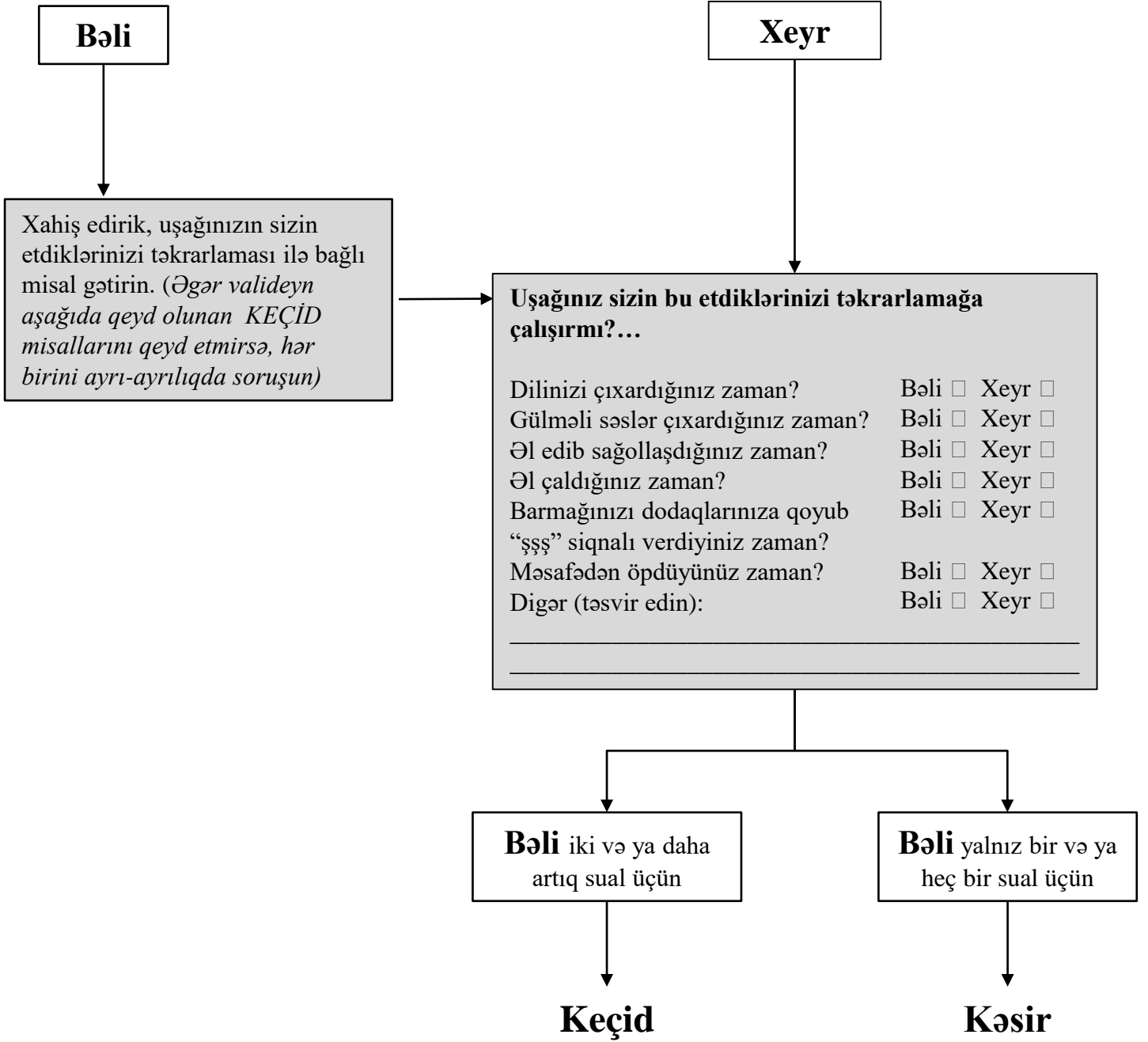
13. _____ Gəzirmi?

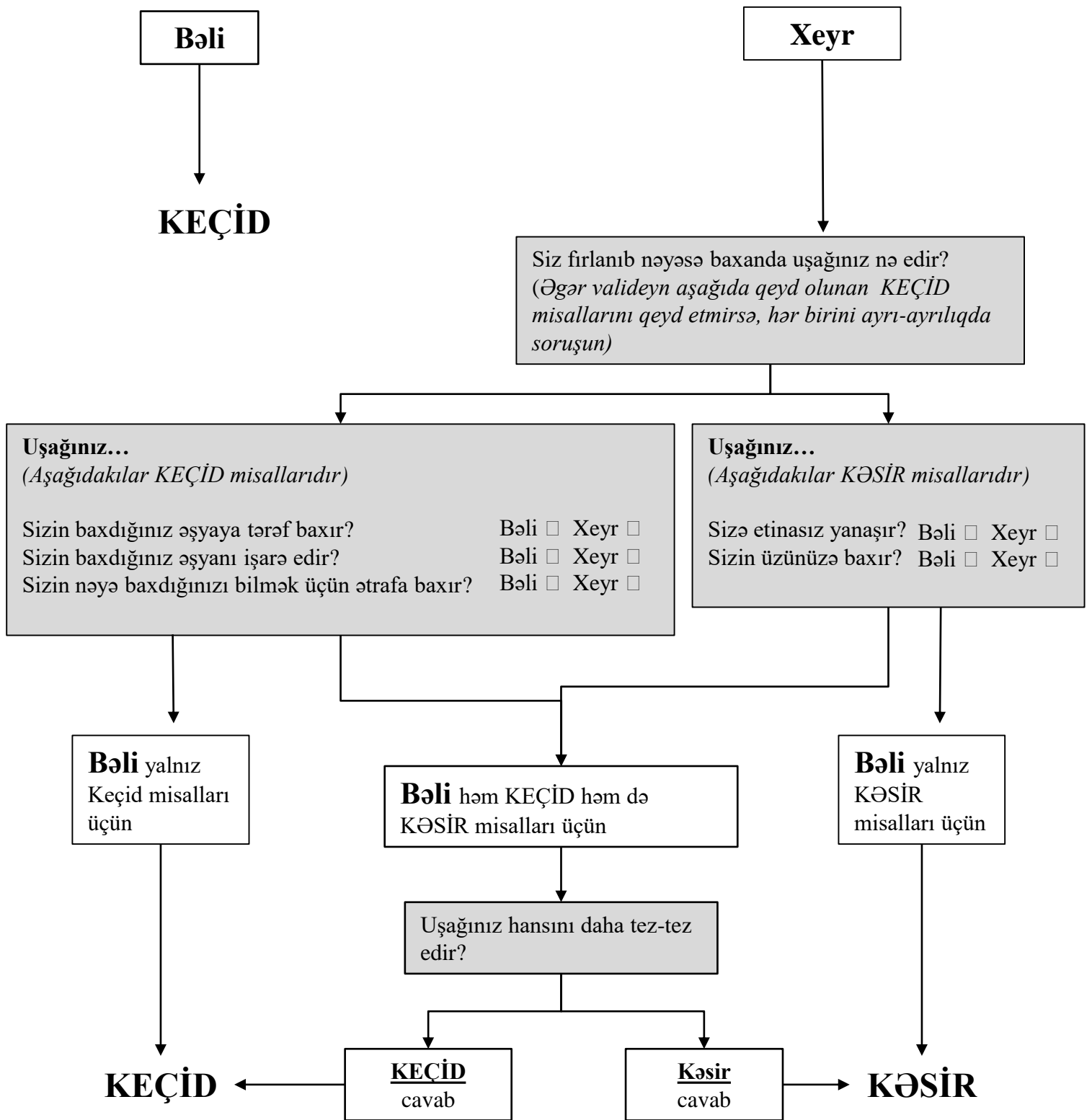
14. _____ Paltarlarını geyindirəndə, onunla danışanda və ya oynayanda sizin gözlərinizə baxırmı?

15. _____ Uşağınız sizin etdiklərinizi təkrarlayırmı?

16. Başınızı çevirib harasa baxanda _____ sizin nəyə baxdığınızı bilmək üçün ətrafa baxırmı?

17. _____ ona baxmağınız üçün sizin diqqətinizi özünə çəkməyə çalışırmı?

Bəli

Xeyr

Uşağınız sizin diqqətinizi özünə çəkmək üçün nə edir? (Əgər valideyn aşağıda qeyd olunan KEÇİD misallarını qeyd etmərsə, hər birini ayrı-ayrılıqda soruşun)

Uşağınız bunları deyirmi?...

“Bax!” və ya “Mənə bax”?

Bəli Xeyr

Özünə diqqət çəkmək üçün qığıldayır və ya səslər çıxarır?

Bəli Xeyr

Təriflənmək və ya fikrinizi eşitmək üçün sizə baxırmı?

Bəli Xeyr

Sizin ona baxıb-baxmadığınızı bilmək üçün sizə davamlı baxırmı?

Bəli Xeyr

Digər (təsvir edin):

Bəli Xeyr

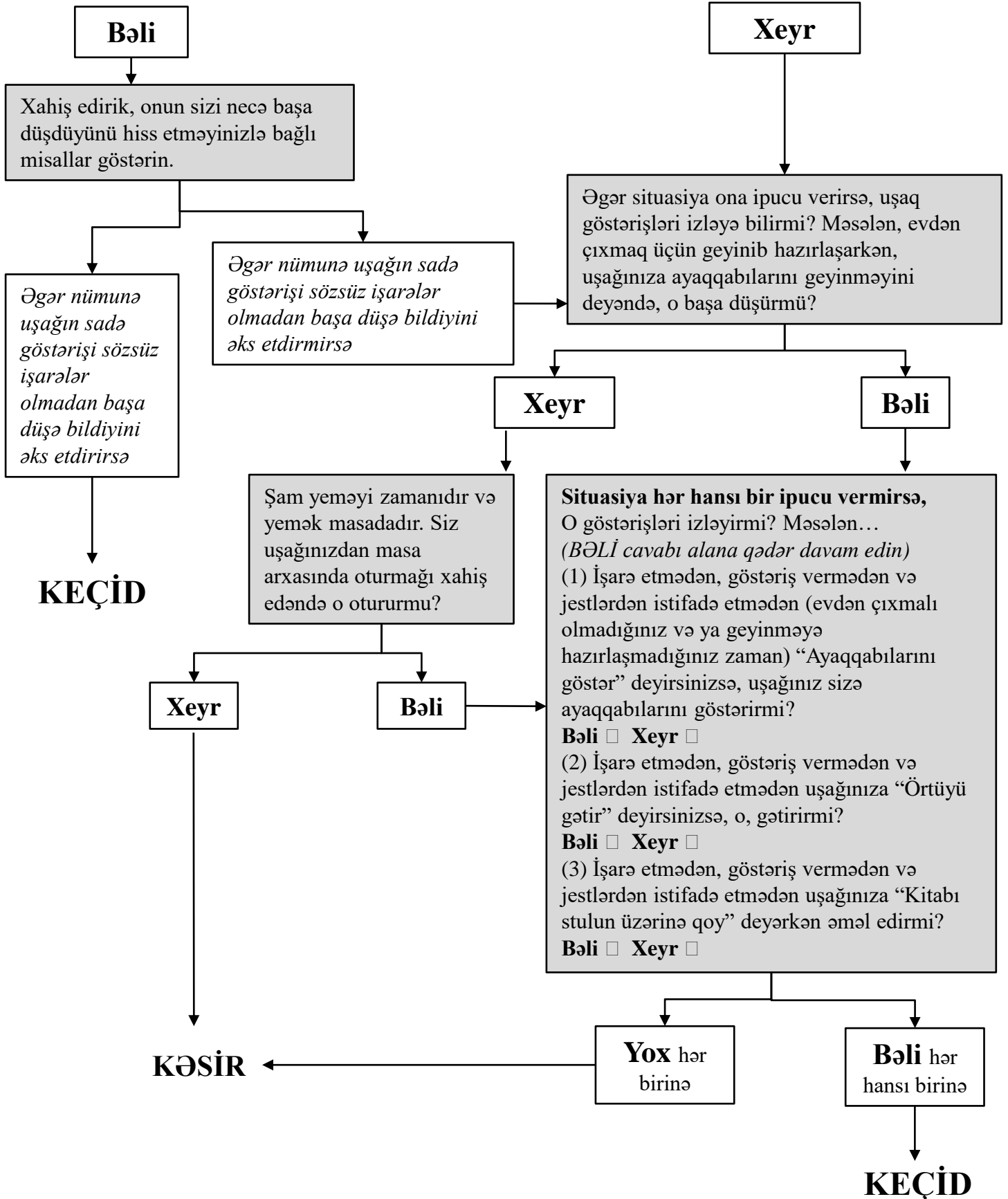
Bəli hər hansı biri üçün

Bəli heç biri üçün

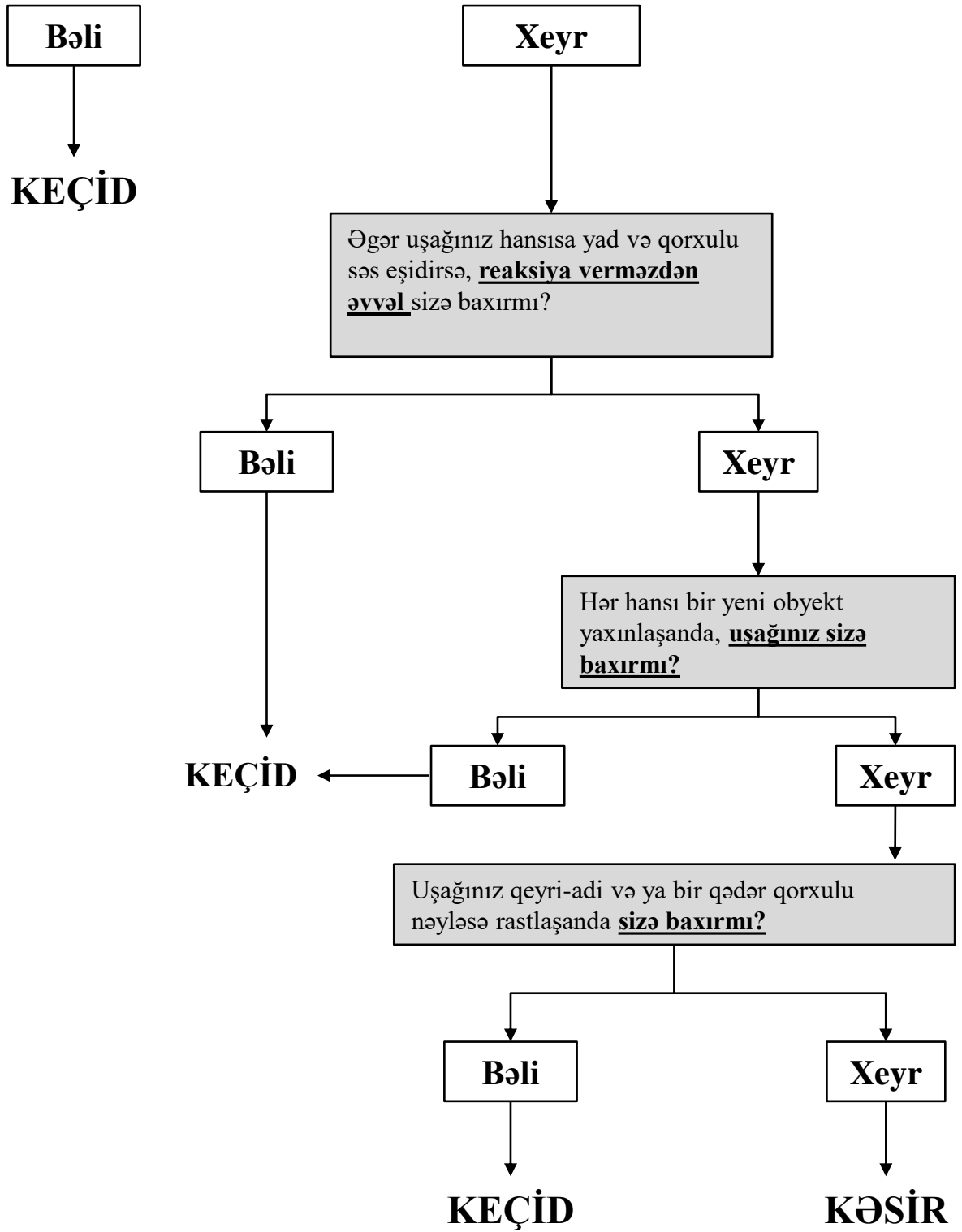
KEÇİD

KƏSİR

18. _____ ondan nəşə etməyini istəyəndə sizi başa düşürmü?

19. Əgər yeni nəşə bir şey baş verirsə, uşağınız reaksiyanızın necə olduğunu bilmək üçün sizə baxırmı?

20. _____ hərəkətli fəaliyyətləri xoşlayırmı?

